

ความเชื่อและปัจจัย 4 ของมนุษย์ ในนิทานพื้นบ้านไต่ของ จังหวัดลำพูน

BELIEFS AND 4 HUMAN NEEDS IN TAI YONG FOLKTALES OF LAMPOON PROVINCE

กรรองทอง จิระเดชากุล¹ และ สนม ครุฑเมือง²

Grongtong Jeeradaechakul¹ and Sanom Khrutmuang²

มหาวิทยาลัยนเรศวร 99 ม.9 ต.ท่าโพธิ์ อ.เมือง จ.พิษณุโลก 65000^{1,2}

Naresuan University, 99 Moo 9, Tha Pho Sub-district, Muang District, Phitsanulok Province 65000^{1,2}

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อและปัจจัย 4 ของมนุษย์ ที่ปรากฏ
ในนิทานพื้นบ้านไต่ของ บ้านดอนหลวง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดยศึกษาจากนิทานพื้นบ้าน
ไต่ของ จำนวน 200 เรื่อง แล้ววิเคราะห์ความเชื่อจากนิทานที่คัดเลือกไว้ จำนวน 54 เรื่อง พบว่า
มีความเชื่อ 6 ประเภท ได้แก่ ความเชื่อเรื่องศาสนาพุทธ บาป บุญ เเวรกรรม นรก สวรรค์ ภูมิ
ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ เวทมนตร์/คาถา เครื่องราง ของขลัง ผี ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์
โชคลาง ฤกษ์ยาม ความฝัน ความเชื่อเรื่องศาสนาพราหมณ์ เครื่องเซ่นไหว้บูชา ความเชื่อเรื่อง
การเกิดของโลก และความเชื่อเรื่องป่าหิมพานต์ โดยความเชื่อที่พบมากที่สุด ได้แก่ ความเชื่อเรื่อง
ไสยศาสตร์ เวทมนตร์ คาถา เครื่องราง ของขลัง ผี และความเชื่อที่พบน้อยที่สุด ได้แก่ ความเชื่อเรื่อง
การเกิดของโลกมนุษย์ ส่วนปัจจัย 4 ของมนุษย์ได้วิเคราะห์จากนิทานที่คัดเลือกแล้ว จำนวน 40 เรื่อง
พบว่า มีปัจจัย 4 ของมนุษย์ 4 ประเภท ได้แก่ ปัจจัย 4 ของมนุษย์ด้านที่อยู่อาศัยหรืออาคาร
ด้านอาหารการกินหรืออาหาร ด้านเครื่องนุ่งห่มหรืออาภรณ์ และด้านยารักษาโรคหรือโอสถ
โดยปัจจัย 4 ของมนุษย์ ที่พบมากที่สุด ได้แก่ ด้านที่อยู่อาศัยหรืออาคาร และที่พบน้อยที่สุด ได้แก่
ด้านยารักษาโรคหรือโอสถ

คำสำคัญ: ความเชื่อ, ปัจจัย 4 ของมนุษย์, นิทานพื้นบ้าน, ไต่ของ

¹ นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

² รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

ABSTRACT

This article aimed to analyse beliefs and 4 human needs that shown in Tai Yong folktales in Ban Donluang, Pasangdistrict, Lamphoon Province. Studied from 200 folktales was examined while 54 selected were analyzed the beliefs. there were 6 types of beliefs : 1) Buddhism : sin, merit, hell and heaven, human world 2) superstition, ghost 3) fate and fortune, cycle of death and birth, dream, 4) Bramin : offerings 5) the world creation, and 6) Himaban forest. The most found out of beliefs were superstition, magic spell, sacred things, and ghost. The least found was about the world creation. From 40 selected tales concerned about the 4 needs of human were : accommodation, food, garment, and medicine. The most found was accommodation, the least was medicine.

KEYWORDS: Beliefs, 4 Human Needs, Folktales, Tai Yong

บทนำ

นิทานพื้นบ้านเป็นเรื่องเล่าชนิดหนึ่งที่แสดงให้เห็นพื้นฐานทางวัฒนธรรม เป็นผลผลิตของมนุษย์ในสังคมที่สร้างสมและแฝงไว้ ความคิด ความเชื่อ ความรู้และภูมิปัญญา รวมทั้งประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตประจำวันของบรรพบุรุษที่สั่งสมมา ด้วยเหตุนี้นิทานพื้นบ้านจึงสามารถสะท้อนสังคมได้เป็นอย่างดี มีคำกล่าวว่ "...ในทุกสังคมมีการเล่านิทานและผู้กระหายอยากฟังนิทานเสมอ..." การเล่านิทานจึงมีอยู่ทุกพื้นที่และทุกยุคทุกสมัย เนื่องด้วยนิทานเป็นการเล่าที่มีจุดประสงค์เพื่อความบันเทิงที่สามารถสอดแทรกสภาพทางสังคม อุดมการณ์และความคาดหวังวิถีชีวิตของคนในสังคมไว้ด้วย ดังที่ ศิราพร ลีตะฐาน ฅ ฤกลาง (2537) กล่าวว่า ธรรมชาติของนิทานพื้นบ้านเกิดจากจินตนาการที่เป็นตัวสะท้อนความจริงทางสังคม ซึ่งนิทานมักจะเลือกหยิบแ่งมุมที่ "เป็นปัญหา" ใน

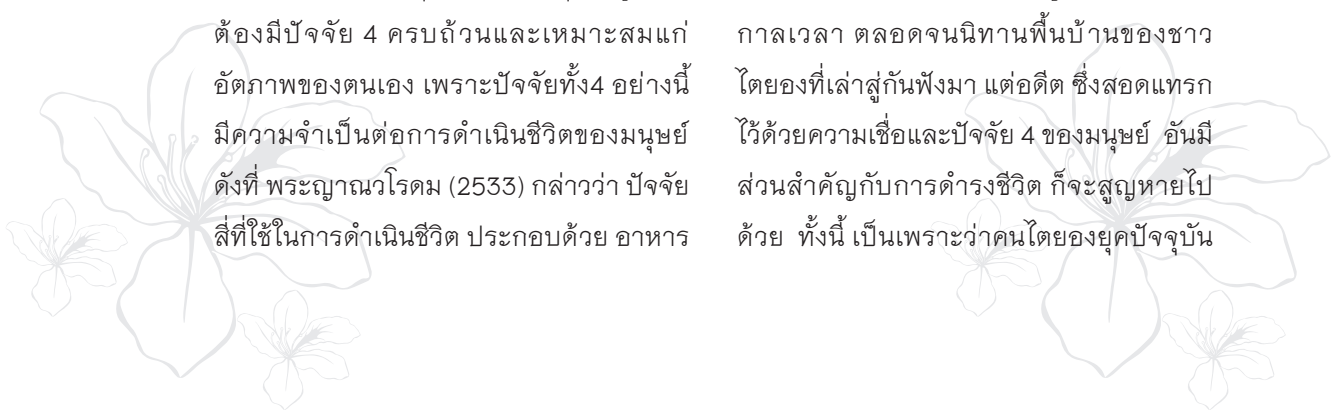
สังคมมาเป็นแก่นเรื่องและทำหน้าที่แก้ปัญหา "ทางจิตใจ" ให้กับคนในสังคม สารที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน นอกจากจะสะท้อนลักษณะของสังคมแล้วยังสะท้อนแนวทางการดำเนินชีวิต การเผชิญความขัดแย้ง และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้เขาวลัษณ์ กิตติชัย (2533) ได้กล่าวถึงคุณค่าของนิทานพื้นบ้านไว้ว่า นิทานจะมุ่งเน้นให้ความเพลิดเพลินบันเทิงใจ ในขณะที่เดียวกันจะสอดแทรกความรู้ คุณธรรม ความเชื่อ ตลอดจนสะท้อนวิถีชีวิตของสังคม ศิลปวัฒนธรรม และภาษาที่ใช้ในการสื่อสารแต่ละยุคแต่ละสมัย ด้วยเหตุที่นิทานพื้นบ้านมีความสัมพันธ์กับท้องถิ่นหรือชุมชน เพราะผู้บอกเล่าอาจเกี่ยวพันกับชุมชนนั้น ๆ จึงสะท้อนถึงการดำเนินชีวิตในอดีต สอดแทรกไว้ในสาระของนิทานพื้นบ้านอย่างกลมกลืน ทั้งในเรื่องสรรพวิทยาการที่เป็นความรู้และความเชื่อ ตลอดจนหลักธรรมทางศาสนา

ชาวไตยอง จังหวัดลำพูนนั้น วิถีชีวิต ศรีปาชาง (2536) ได้สรุปไว้ว่า ชาวไตยอง เป็นชนกลุ่มน้อย ที่อพยพมาจากเมืองยอง ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของรัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ โดยได้มาตั้ง ถิ่นฐานอยู่ในบริเวณทิศ ตะวันออกของจังหวัดลำพูน คือ อำเภอป่าซาง และอำเภอบ้านโฮ่ง เป็นกลุ่มชนที่อพยพมา ในยุค “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” จึงถือว่าเป็น ชาวไตยองกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐาน ในจังหวัดลำพูน ในสมัยของพระเจ้ากาวิละ ที่ปกครองเมืองเชียงใหม่ ชาวไตยองในยุคนั้น ได้นำศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ และการดำเนิน ชีวิตในกลุ่มของตน มาใช้ในสถานที่ใหม่ รวมทั้ง นิทานพื้นบ้านที่ไตยองที่ใช้เป็นเครื่องมือ สอนลูกหลานในทางอ้อม ให้มีความรู้ คุณธรรม และนำไปประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม

ในด้านความเชื่อของชาวไตยอง เป็นความเชื่อที่มีพื้นฐานมาจากศาสนาพราหมณ์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของศาสนาพุทธและเป็น ความเชื่อที่ชาวไตยองยอมรับนับถือหรือ ยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่อาจมีตัวตนหรือ ไม่มีตัวตน จึงเป็นรากเหง้าที่ฝังในจิตใจของ ชาวไตยองมาแต่อดีต และใช้ในการสั่งสอน ลูกหลานหรือเล่าสู่กันฟังจากรุ่นสู่รุ่น โดยแฝงไว้ในนิทานพื้นบ้านไตยอง ส่วนปัจจัย 4 ของมนุษย์ เป็นหลักทางพระพุทธศาสนา อันเป็นสังขารธรรมว่า มนุษย์จะมีชีวิตที่สุขสมบูรณ์ได้ ต้องมีปัจจัย 4 ครบถ้วนและเหมาะสมแก่ อดสภาพของตนเอง เพราะปัจจัยทั้ง 4 อย่างนี้ มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ดังที่ พระญาณวโรดม (2533) กล่าวว่า ปัจจัย สี่ที่ใช้ในการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย อาหาร

เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ซึ่งชาวไตยองก็เช่นเดียวกัน มีความต้องการ ปัจจัย 4 ของมนุษย์ ดังกล่าวค่อนข้างมาก เพราะเป็นกลุ่มชนที่อพยพเข้ามาตั้งรกราก ในจังหวัดลำพูน เสมือนหนึ่งมาเริ่มต้นชีวิตใหม่ เขาต้องดิ้นรนแสวงหาปัจจัย 4 ของมนุษย์ มาให้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่อยู่อาศัย หรือ แม้แต่อาหารการกินเครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ก็ต้องเร่งหามาใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเอง และครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับบทสรุป ของ สนม ครุฑเมือง (2545) ที่ว่า การดำเนินวิถี ชีวิตที่เกี่ยวข้องกับปัจจัย 4 เป็นพื้นฐานสำคัญ ต่อการดำรงชีวิตประจำวัน โดยเป็นไปตาม แนวทางในหลักของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ ที่อยู่อาศัยหรือเรียกว่า “อาคาร” อาหารการกิน เพื่อให้ร่างกายแข็งแรงและเจริญเติบโตหรือ เรียกว่า “อาหาร” เครื่องนุ่งห่มหรือเรียกว่า “อาภรณ์” และยารักษาโรค เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วย จำเป็นต้องใช้รักษาสุขภาพ หรือเรียกว่า “โอสถ”

ปัจจุบันเยาวชนรุ่นใหม่ไม่ค่อยสนใจ ในวัฒนธรรมดั้งเดิม ที่บรรพบุรุษอนุรักษ์ไว้ และสืบทอดมาแต่ยุคแต่ละสมัย เพราะกระแส โลกาภิวัตน์ รวมทั้งปัจจัยรอบด้านของชุมชนเมือง ที่ล้อมรอบกลุ่มชนไตยอง บ้านคอนหลวง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน มีอิทธิพลต่อการ ดำเนินชีวิตของไตยองยุคใหม่ จนทำให้ศิลป วัฒนธรรมที่สำคัญกำลังจะสูญหายไปตาม กาลเวลา ตลอดจนนิทานพื้นบ้านของชาว ไตยองที่เล่าสู่กันฟังมา แต่อดีต ซึ่งสอดแทรก ไว้ด้วยความเชื่อและปัจจัย 4 ของมนุษย์ อันมี ส่วนสำคัญกับการดำรงชีวิต ก็จะสูญหายไป ด้วย ทั้งนี้ เป็นเพราะว่าคนไตยองยุคปัจจุบัน

ไม่ค่อยสนใจในวรรณกรรมประเภทนิทานพื้นบ้านของตนเหมือนในอดีต ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะวิเคราะห์ความเชื่อและปัจจัย 4 ของมนุษย์ ในนิทานพื้นบ้านไทยของเพื่อช่วยในการฟื้นฟูและอนุรักษ์นิทานพื้นบ้านไทยของ ให้คงอยู่ตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อ ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทยของ
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัย 4 ของมนุษย์ ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทยของ

สมมติฐานงานวิจัย

ความเชื่อและปัจจัย 4 ของมนุษย์ ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทยของ มีความสัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิต ของชาวไทยของ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนไทยของบ้านดอนหลวง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน เกี่ยวกับการอพยพจากเมืองยอง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ ในสมัยพระเจ้ากาวิละ โดยศึกษาศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน นิทานพื้นบ้าน และอื่น ๆ
2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับไทยของในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย และไทยของบ้านดอนหลวง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
3. สักรวมนิทานพื้นบ้านไทยของ ที่มีการรวบรวมเป็นเอกสารไว้ที่สำนักงาน

วัฒนธรรมอำเภอป่าซาง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำพูน และข้อมูลของ รองศาสตราจารย์ ดร. สนม ครูฑเมือง

4. รวบรวมนิทานพื้นบ้านไทยของจังหวัดลำพูน โดยเป็นนิทานที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับความเชื่อ และปัจจัย 4 ของมนุษย์ จำนวน 200 เรื่อง

5. คัดเลือกนิทาน โดยใช้หลักเกณฑ์ที่ว่า นิทานเรื่องใดมีเนื้อหาซ้ำซ้อนกันก็จะเลือกไว้ 1 เรื่อง ส่วนเรื่องที่มีข้อความน้อยเกินไปไม่ได้เนื้อหาสาระที่ชัดเจน จะตัดออก จึงได้นิทานเกี่ยวกับความเชื่อ 54 เรื่อง และนิทานเกี่ยวกับปัจจัย 4 ของมนุษย์ 40 เรื่อง

6. ตรวจสอบเนื้อหาของนิทานพื้นบ้านไทยของ โดยหากมีเรื่องใดมีเนื้อหาหรือถ้อยคำบางประเด็นไม่ชัดเจนจะตรวจสอบจากพจนานุกรมภาษาไทย-ไทย และ ไทย-ไทยของ ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง พ.ศ. 2553 ซึ่งรวบรวมโดย รองศาสตราจารย์ ดร.สนม ครูฑเมือง และคณะ

7. วิเคราะห์นิทานพื้นบ้านไทยของตามกรอบของความเชื่อและปัจจัย 4 ของมนุษย์ ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

8. นำเสนอข้อมูล ในรูปแบบของการพรรณานาวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาในนิทานพื้นบ้านไทยของ จังหวัดลำพูน โดยใช้หลักเหตุผลแบบอนุมานและพรรณานาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดของการวิเคราะห์ความเชื่อและปัจจัย 4 ของมนุษย์ โดยในบทความวิจัยนี้ จะยกตัวอย่างการวิเคราะห์ประเภทละ 2 เรื่อง ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความเชื่อ

1.1 ความเชื่อเรื่องศาสนาพุทธ บาบบุญ เเวกรรม นรก สวรรค์ และภพภูมิ

คนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มาเป็นเวลายาวนาน มีความยึดมั่นในพุทธศาสนาอย่างแนบแน่น ชาวไทยของ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของล้านนาหม่อมได้รับอิทธิพลดังกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นนิทานพื้นบ้านไทยของ จึงสอดแทรกความเชื่อตามหลักของศาสนาพุทธ อันได้แก่ บาบ บุญ เเวกรรม นรก สวรรค์ และภพภูมิ ซึ่งทั้ง 3 ความเชื่อนี้ มีความเกี่ยวพันกัน คือ คนที่ทำบาปเมื่อตายไป จะต้องได้ไปเกิดในนรกและถูกลงโทษตามบาปที่ทำไว้ ส่วนคนที่ทำบุญกุศล เมื่อตายไปจะได้ไปเกิดในสวรรค์ เสวยสุขอยู่ในทิพยนิมมาน และเมื่อเกิดชาติต่อไป จะมีแต่ความสุข ส่วนคนที่สร้างกรรมกับคนอื่น เเวกรรมนั้นจะตอบสนอง ดังคำว่า “ทำกรรมใดเล่า เหมือนเงาตามตัว”

ในบทความนี้ จะนำเสนอเฉพาะเรื่องบาป และบุญเท่านั้น เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิตของชาวไทยของ และยังเป็นกรรณียาเตือนให้คนในสังคมปัจจุบันเห็นความสำคัญของการทำบุญละเว้นการทำบาปอีกด้วย ดังจะกล่าวต่อไป

บาปเป็นการทำชั่วหรือกรรมไม่ดีที่เกิดขึ้นได้ทั้งทางกาย วาจา และใจ เช่น การละเมิดศีล 5 ความไม่สบายกายไม่สบายใจ อันเกิดจากการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามหลักของศาสนาหรือตามทำนองคลองธรรม เป็นต้น

นิทานพื้นบ้านไทยของที่สะท้อนให้เห็นเกี่ยวกับ ผลของการกระทำบาปว่า บาปจะติดตามตัวผู้กระทำเสมอ ดังตัวอย่างที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทยของ เรื่อง อกุศลไม่หมดโปรดไม่ได้ ที่กล่าวถึงสองผัวเมียมีฐานะยากจนมาก แต่ก็ใส่ข้าวพระบนหิ้งพระทุกวัน ไม่ได้ขาดเมื่อถวายข้าวพระแล้ว ก็ขอพรให้ร่ำรวย เทวดาเห็นว่าสองผัวเมียทำความดี จึงลงมาโปรดเพื่อให้พ้นจากความยากจนถึงสองครั้งสองคราก็ไม่สำเร็จ เพราะบาปกรรมเก่ายังชดใช้ไม่หมด เทวดาจึงตกลงกัน ดังข้อความว่า

“สองผัวเมียช่างโศคร้ายเสียจริง ๆ บาปกรรมอกุศลที่ทั้งสองนี้เคยสร้างไว้คงมีมาก จะโปรดจะเมตตาอย่างไรก็ไม่ได้ ปล่อยให้สองผัวเมียยากจนต่อไป รอวันที่อกุศลกรรมมันหมดลง จึงจะช่วยเหลืออีกครั้งหนึ่ง ซึ่งไม่รู้ว่าจะอีกนานเท่าไร” (เรื่อง อกุศลไม่หมด โปรดไม่ได้)

จากข้อความนี้ สะท้อนให้เห็นว่าการทำบาปในชาติก่อนจะติดตัวอยู่เสมอ แม้ว่าจะทำบุญหรือทำความดีอย่างไรก็ไม่สามารถทดแทนกันได้เลย ดังคำกล่าวที่ว่า “บาปอยู่ส่วนบาป บุญอยู่ส่วนบุญ”

ชาวไทยของมีจินตภาพเกี่ยวกับการทำบาปว่า มนุษย์ในโลกนี้ ถ้ากระทำบาปแล้ว ผู้กระทำบาปต้องชดใช้โทษแห่งบาปนั้นด้วยตนเอง อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เหตุที่ชาวไทยของมีความนึกคิดเช่นนี้ ก็เพราะว่าเป็นไปตามกฎแห่งกรรม เป็นหลักของศาสนาพุทธ ซึ่งในการดำเนินวิถีชีวิตของชาวไทยของต้องเสี่ยงต่อการกระทำบาปตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับว่าจะทำอย่างไร จึงจะได้ทำบาปน้อยกว่าทำบุญ

ส่วนเรื่อง บุญ นั้น บุญเป็นการทำความดีทั้งปวง กล่าวคือ เมื่อทำสิ่งใดแล้ว มีจิตใจสบาย มีความสุข ปราศจากซึ่งความ

เค็ร่าหมองขุนมัว ก็เรียกว่า “บุญ” การทำบุญที่นิยมทำกัน ได้แก่ การให้ทาน การตัดกบตร และการช่วยเหลือมนุษย์และสังคม เป็นต้น

มีคำกล่าววว่า “ถ้าได้ทำบุญด้วยจิตใจบริสุทธิ์ ฤๅศลผลบุญก็จะเกิดแก่ผู้ที่กระทำ” และเพื่อยืนยันคำกล่าวนี้ จึงจะนำเรื่องราวที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไต่ของ เรื่อง “อานิสงส์ของการทำบุญ” ซึ่งกล่าวถึง ผลของการทำบุญของสามสหหาย ที่ได้ทำบุญด้วยจิตใจบริสุทธิ์ดังข้อความว่า

“สหหายทั้งสามคนนั้น ก็ได้ทำบุญด้วยข้าวสลากรคนแรกทำบุญด้วยข้าวสลากรหนึ่งกรอง คนที่สองทำบุญด้วยข้าวสลากรสองกรอง คนที่สามทำบุญด้วยข้าวสลากรสามกรอง เมื่อตายไป สหหายคนที่หนึ่งได้ไปเกิดเป็นพญาอยู่ในเมืองจตุระคาม คนที่สองเกิดเป็นพญาค่างอยู่ในป่าและคนที่สาม เกิดเป็นพญาเจ้าเมืองพาราณสี” (เรื่อง สามสหหาย)

จากข้อความนี้ แสดงให้เห็นถึง อานิสงส์ของการทำบุญว่า การทำบุญทำให้ได้ไปเกิดในชาติภพที่ดีและมีความสุข

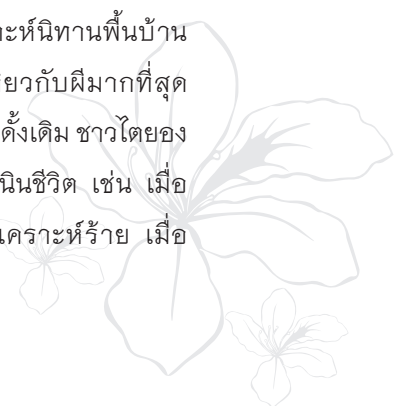
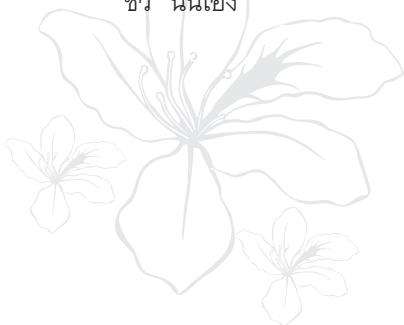
ชาวไต่ของมีจินตภาพเกี่ยวกับ “บุญ” ว่า บุญย่อมส่งผลดีให้แก่ผู้กระทำ บุคคลใดทำบุญไว้ในชาตินี้ ทำให้เกิดมาชาติใหม่ มีแต่ความสุขความเจริญรุ่งเรืองจะทำการใดก็ประสบความสำเร็จ เหตุที่ชาวไต่ของมีความนึกคิดเช่นนี้ ก็เพราะชาวไต่ของเข้าใจถึงลัทธิธรรมที่ว่า “ทำดีย่อมได้ดี ทำชั่วย่อมได้ชั่ว” นั่นเอง

1.2 ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ เวทมนตร์ คาถา เครื่องราง ของขลัง และมี

ไสยศาสตร์ เป็นเรื่องลึกลับ ไม่สามารถพิสูจน์ได้ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเวทมนตร์ คาถา เครื่องราง ของขลัง และมี ซึ่งทั้งสามเรื่องนี้มีมีความเกี่ยวพันและเชื่อมโยงกัน กล่าวคือ เวทมนตร์และคาถา เป็นเรื่องราวของไสยศาสตร์โดยตรง ส่วนเครื่องรางและของขลัง เกี่ยวพันกับไสยศาสตร์ เพราะวาเครื่องรางและของขลังจะมีมนต์ดำ มนต์เสน่ห์ หรือมนต์ขลัง ต้องผ่านการ ปลูกเสกด้วยเวทมนตร์และคาถา และความเชื่อเรื่องผีนั้นนับได้ว่าเป็นความเชื่อทางไสยศาสตร์เช่นกันเพราะว่าผู้ที่จะปราบผีได้ คือ “หมอผี” หรือผู้ที่จะสื่อสารกับผีได้ คือ “พ่อจ๋า” หรือ “ข้าวจ๋า” ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะต้องเป็นผู้ที่มีเวทมนตร์คาถาเป็นเบื้องต้น จึงจะเอาชนะผีปราบผี หรือสื่อสารกับผีได้

ในความเชื่อนี้ จะนำเสนอความเชื่อเรื่องผี (โดยเฉพาะผีชั้นสูงและผีคู่ร้ายเท่านั้น) เพราะผีมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของชาวไต่ของเป็นอย่างมาก เนื่องจากในสมัยก่อนไม่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการแพทย์ ดังนั้น ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมาแล้วไม่สามารถพิสูจน์หรืออธิบายได้ก็จะชี้ลงไปว่า เป็นเพราะผีมากระทำให้เป็นไปเช่นนั้น

จากการวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านไต่ของ พบว่ามีเรื่องราวเกี่ยวกับผีมากที่สุด อาจจะเป็นเพราะว่า ในสมัยดั้งเดิม ชาวไต่ของนับถือผี ฟังพาดิในการดำเนินชีวิต เช่น เมื่อเกิดการเจ็บป่วยเมื่อได้รับเคราะห์ร้าย เมื่อ

ต้องการชัยชนะในการสอบ การแข่งขัน เป็นต้น ดังนั้น ฝิจึงเป็นที่พึ่งทางใจของชาวไทยของมาแต่โบราณกาล จากกรรวิเคราะห์เรื่องราวในนิทานสรุปได้ว่าฝิจมี 3 ประเภท ได้แก่ ฝิชั้นสูง ฝิดุร้าย และฝิตัวไป ซึ่งฝิแต่ละประเภท มีคุณสมบัติเฉพาะตัว เช่น ฝิชั้นสูงเป็นฝิที่ให้คุณแก่มนุษย์ให้ความช่วยเหลือปกป้องรักษามนุษย์ให้อยู่เย็นเป็นสุข ได้แก่ ฝิบ้านฝิเรือน ฝิขุนน้ำ ส่วนฝิดุร้าย เป็นฝิที่ให้โทษแก่มนุษย์ โดยมักจะเข้าสิงในร่างมนุษย์ เช่น ฝิผี ฝิพราย หรือฝิที่จับคนกิน เช่น ฝิเจ้าที่ ฝิป่า ฝิโปง ฯลฯ และฝิตัวไป เป็นฝิที่ไม่ให้คุณไม่ให้โทษต่อมนุษย์ เช่น ฝิปลูะหึ่ง ฝิเปรต ฝิสือ ฝิโพง เป็นต้น

นิทานพื้นบ้านของไทยที่แสดงให้เห็นถึงฝิชั้นสูง ได้แก่ เรื่อง ฝิเรือน ซึ่งกล่าวถึงสองผัวเมีย ไปทำไร่ไถที่บ้าน ทั้งลูกน้อยไว้ที่บ้านตามลำพัง พอเกิดพายุหนัก กลับบ้านไม่ได้ต้องนอนค้างคืนที่ไร่ เขาทั้งสองเป็นห่วงลูกน้อยมาก จึงไหว้วอนขอให้ฝิเรือนคุ้มครองดังข้อความว่า

“สองผัวเมียเป็นห่วงลูก กลัวจะเป็นอันตรายกลัวฝนใหญ่ลมหลวง จะถอนทั้งเหย้าเรือนปลิวไป ทั้งสองได้แต่ไหว้วอน ขอให้ฝิเรือนช่วยคุ้มครองลูก คือนั้นพวกฝิป่า ฝิห่าฝิโง และฝิเร่รอนทั้งหลาย มันรู้ว่าพ่อแม่ไม่อยู่เรือนมันก็ยกพวกมาหวังจะกินเด็กน้อย มันล่าแดงเดชต่าง ๆ นานา แล้วลั่นวณแต่น่ากลัว ขนหัวพองสยองเกล้า... ฝิเรือนก็แล่นออกไปรับ ฝิเรือนก็แปลงตัวเป็นควายเขาเหล็กเขาตองไล่ขวิดฝิพวกนั้นจนวิ่งหนีกระเจิดกระเจิงไปหมด” (เรื่อง ฝิเรือน)

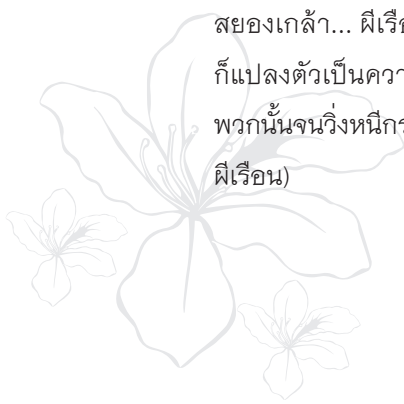
จากข้อความนี้ แสดงให้เห็นว่า ฝิบางชนิดให้คุณต่อมนุษย์เป็นอย่างดี แม้ถึงคราวคับขัน ฝิก้เป็นที่พึ่งได้เป็นอย่างดี

ฝิดุร้าย เป็นฝิที่มักจะคอยจับคนกิน เช่น เรื่อง ฝิเงือก กล่าวถึงพ่อค้าวัวต่างพบฝิเงือกนอนทอดตัวอยู่ริมฝั่งน้ำ มันอ้าปากกว้างคล้ายถ้ำเพื่อรอเหยื่อเมื่อมีสัตว์เดินมาใกล้ มันก็จะสะกดจิตให้เข้าไปในปากของมัน ดังเช่นมันสะกดจิตวัวต่างที่พ่อค้าวัวพามาพักเหนื่อยและให้กินหญ้า ซึ่งพ่อค้าได้ตามวัวเข้าไปในนั้นด้วย พอเข้าไปจึงรู้ว่ามันเป็นฝิเงือก ดังข้อความว่า

“พอไฟลุกก็รู้สึกว้า พันถ้ำมันดินได้ พ่อค้าหนุ่มตกใจ รีบฉวยหอกที่ค้าเพดานออกมา ก็พบว่ามันเลือดไหลย่อยลงมาตามตามหอก หนุ่มนั้นตกใจกลัวและรีบวิ่งออกจากรถอย่างรวดเร็ว ปรากฏว่าพันถ้ำที่แท้เป็นปากกลางของฝิเงือกหลวง ส่วนเพดานถ้ำเป็นปากบนของฝิเงือกหลวง” (เรื่อง ฝิเงือก)

จากข้อความนี้ แสดงให้เห็นว่า ฝิดุร้ายมีวิธีที่จะกินมนุษย์หรือสัตว์ในลักษณะต่าง ๆ บางทีมนุษย์ก็ยังไม่ถึงว่าเป็นเล่ห์กลของฝิดุร้าย

ชาวไทยผู้มีจินตภาพเกี่ยวกับฝิว้าฝิมิจริงมีทั้งให้คุณและให้โทษต่อมนุษย์ สาเหตุที่มีความนึกคิดเช่นนี้ ก็เพราะว่า ในชีวิตประจำวันของชาวไทยของคลุกคลีอยู่กับฝิมาโดยตลอดมีความเข้าใจฝิได้อย่างลึกซึ้ง จึงรู้ว่าฝิมิให้คุณหรือน่ากลัวเพียงใด

1.3 ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์

โหราศาสตร์ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการทำนายอนาคตหรือโชคชะตาของมนุษย์ บ้านเมือง และโลก โดยอาศัยเวลาและตำแหน่งของดวงดาวบนท้องฟ้าเป็นสำคัญ

ความเชื่อที่มีความเกี่ยวข้องข้องเกี่ยวกับโหราศาสตร์ ได้แก่ ความเชื่อเรื่องโชคลาง ฤกษ์ยาม และความเชื่อเรื่องความฝัน เนื่องจากว่า โชคลางและฤกษ์ยามเป็นเรื่องการทำนายอนาคตหรือโชคชะตา ส่วนความฝันเป็นเครื่องบอกเหตุล่วงหน้าหรือเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งสองความเชื่อเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับอนาคตเช่นเดียวกัน จึงอยู่ในความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์

ในความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ จะนำเสนอความเชื่อเรื่องความฝัน ได้แก่ ฝันที่เกิดจากเทวดา เจ้าป่าเจ้าเขา ดลบันดาลให้ฝันเพื่อบอกเหตุการณ์หรือเหตุร้ายที่เป็นจริงและไม่เป็นจริงอย่างละ 1 เรื่อง เหตุที่เลือกนำเสนอความฝัน เพราะความฝันมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวไทยโดยตรงเกิดขึ้นกับทุกคนในขณะที่หลับ

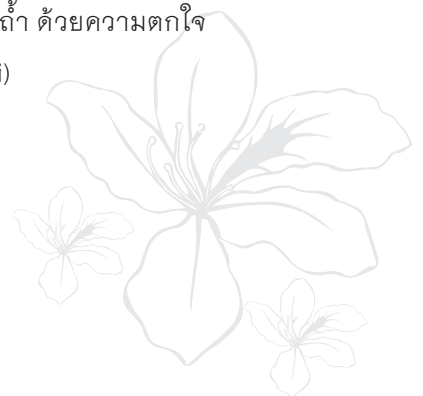
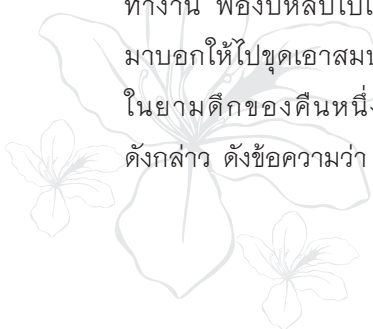
นิทานพื้นบ้านไทยของที่ปรากฏเรื่องราวเกี่ยวกับความฝันซึ่งเกิดจากเทวดา เจ้าป่าเจ้าเขา ดลบันดาลให้ฝัน เพื่อบอกเหตุการณ์หรือบอกขุมทรัพย์ และเป็นฝันที่เป็นจริง ได้แก่ เรื่อง ผียากจน ซึ่งกล่าวถึงความฝันของหนานคำที่นอนพักผ่อนในสวนลำไยที่ไปรับจ้างทำงาน พอถึงหลับไปเขาก็ฝันว่า มีชายชรา มาบอกให้ไปขุดเอาสมบัติที่ชายป่าช้า ดังนั้นในยามดึกของคืนหนึ่งเขาจึงไปขุดสมบัติดังกล่าว ดังข้อความว่า

“พอดกติก หนานคำก็ลงจากบ้านพร้อมกับเสียมและถุงย่าม พอไปถึงก็เอาข้าวตอกดอกไม้ หมากคำพลูใบ บอกล่าวแก่แม่ธรณีและเจ้าที่ ขออนุญาตขุดขุมทรัพย์ แก่ขุดลึกประมาณ 2 เมตร ก็พบเงินพดด้วง 2-3 อัน ทองคำหนักประมาณหนึ่งบาท จึงจัดการนำใส่ย่าม แยกมือไหว้แม่ธรณีและเจ้าของทรัพย์ พร้อมกับกล่าวคำขอบคุณ” (เรื่อง ผียากจน)

จากข้อความนี้ สะท้อนให้เห็นว่าการที่จะเอาสิ่งของของใครก็ตาม จะต้องบอกกล่าวผู้เกี่ยวข้องและขออนุญาตเจ้าของเสียก่อน

ส่วนนิทานพื้นบ้านไทยของที่ปรากฏเรื่องราวเกี่ยวกับความฝันซึ่งเกิดจากเทวดา เจ้าป่าเจ้าเขา ดลบันดาลให้ฝัน เพื่อบอกเหตุการณ์หรือบอกขุมทรัพย์ และเป็นฝันที่ไม่เป็นจริง ได้แก่ เรื่อง ผีบอกสมบัติ กล่าวถึงความฝันของชายคนหนึ่ง ไปทำไร่ไถ่ป่าทุกวัน ก่อนที่จะกินข้าว เขาจะถวายอาหารให้เจ้าที่ทุกครั้ง ในคืนหนึ่งเขาฝันเห็นชายเฒ่าคนหนึ่งมาบอกว่า จะช่วยเหลือให้มั่งมีศรีสุข โดยให้เข้าไปเอาของในถ้ำ เขาจึงเข้าไปในถ้ำ เพื่อไปเอาสมบัตินั้น ดังข้อความว่า

“ในวันรุ่งขึ้น พอปลอดคน เขาก็เข้าไปในถ้ำหนทางเข้าถ้ำแคบแคว เขาจุดคบส่องทาง พอถึงค่อนถ้ำ เขาสะดุ้งตกใจสุดตัว เพราะสิ่งที่เห็นเบื้องหน้า คืองูเหลือมขนาดใหญ่นอนขวางทางอยู่ พอเห็นแสงมันพุ่งเข้าหาชายคนนั้นรีบวิ่งออกจากถ้ำ ด้วยความตกใจสุดขีด” (เรื่อง ผีบอกสมบัติ)

จากข้อความนี้ สะท้อนให้เห็นว่าการไม่ได้แสดงความเคารพต่อเจ้าของสถานที่และไม่ได้ขออนุญาตผู้ให้ จึงทำให้ไม่ได้สมบัติของผู้ที่จะให้ตั้งในความฝันข้างต้น

ชาวโทยองมีจินตภาพเกี่ยวกับความฝันว่า ความฝันมีทั้งเป็นจริงและไม่เป็นจริง สาเหตุที่มีความนึกคิดเช่นนี้ก็เพราะว่า ชาวโทยองมีความเข้าใจว่า ความฝันเกิดจากจิตใต้สำนึกของมนุษย์ ซึ่งอาจมีทั้งเรื่องจริงและไม่จริง

1.4 ความเชื่อเรื่องศาสนาพราหมณ์

ศาสนาพราหมณ์ เป็นศาสนาเก่าแก่ควบคู่กันมากับศาสนาพุทธ จากการศึกษาประวัติศาสตร์ของชาวโทยอง ทำให้ได้ข้อมูลส่วนหนึ่งว่า ชาวโทยองยึดถือและปฏิบัติทางศาสนาพราหมณ์มาก่อนจะนับถือศาสนาพุทธ

ความเชื่อเรื่องศาสนาพราหมณ์ มีความเชื่อที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ความเชื่อเรื่องเครื่องเซ่นไหว้บูชา เพราะศาสนาพราหมณ์เน้นในเรื่องพิธีกรรม จึงใช้เครื่องเซ่นไหว้บูชาในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผีสางเทวดา และเทพเจ้า

ในความเชื่อเรื่องศาสนาพราหมณ์ จะนำเสนอ เรื่องราวเกี่ยวกับเครื่องเซ่นไหว้บูชา ปู่เถานและเครื่องเซ่นไหว้บูชาผีขุนน้ำ นิทานพื้นบ้านโทยองที่ปรากฏเรื่องราวเกี่ยวกับเครื่องเซ่นไหว้ปู่เถาน ได้แก่ เรื่องเถาน ซึ่งกล่าวถึงตอนที่ปู่เถานโกรธ ที่ไม่สามารถทำอะไรมนุษย์ได้ จึงอาฆาตว่า มนุษย์ต้องส่งเครื่องเซ่นไหว้บูชาไปให้ปู่เถาน ดังข้อความว่า

“หากมนุษย์ไม่ส่ง ข้าวของเครื่องใช้และชิ้นปลา อาหารคาวหวาน และผลไม้ตามฤดูกาล ไปให้ ก็จะเป็นดั่งให้ป่วยไข้ไม่สบายต่าง ๆ นานา ตั้งแต่นั้นมา คนลุ่มฟ้าจึงต้องทำพิธีส่งเถานมาจนปัจจุบันนี้” (เรื่อง เถาน)

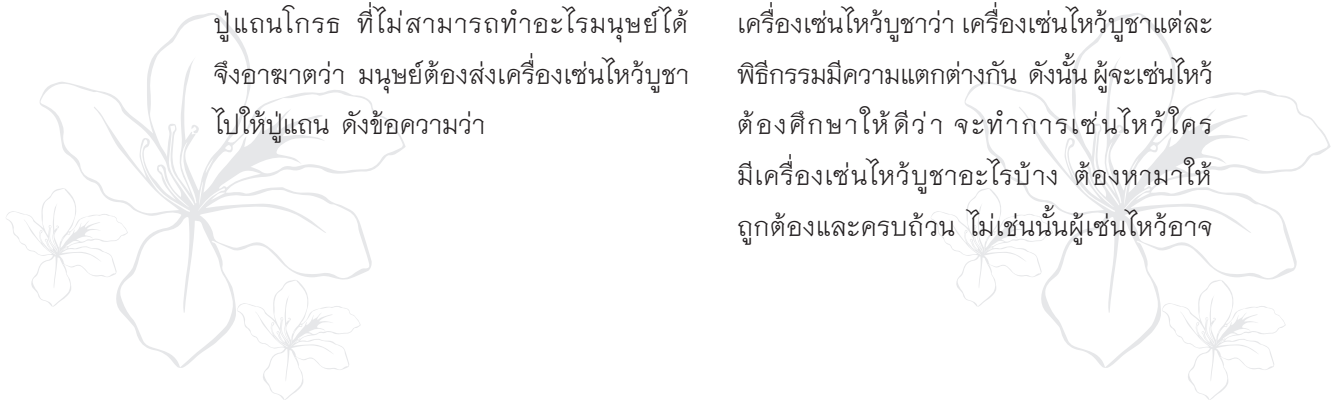
จากข้อความนี้ สะท้อนให้เห็นว่า เครื่องเซ่นไหว้บูชา เป็นสิ่งสื่อสารไปหาผู้เซ่นไหว้ได้ ซึ่งจะทำให้ผู้เซ่นไหว้ได้รับผลที่ดีจากการเซ่นไหว้นั้น

เรื่อง ผีขุนน้ำ ซึ่งกล่าวถึงเรื่องราวเกี่ยวกับเครื่องเซ่นไหว้บูชาในพิธีการเลี้ยงผีขุนน้ำ อันเป็นการแสดงความขอบคุณแม่น้ำอันอบอวลดังข้อความว่า

“ชาวบ้านจะเสาะหาวัวดำ หมูดำ และไก่ดำ โดยเนื้อวัวทำแกงอ่อม หมูทำลาบ และไก่ทำไก่ย่าง แม่น้ำอันอบอวลจึงมีแต่ความอุดมสมบูรณ์ และไม่เกิดน้ำท่วมอย่างรุนแรง” (เรื่อง ผีขุนน้ำ)

จากข้อความนี้ แสดงให้เห็นว่า เครื่องเซ่นไหว้บูชาผีขุนน้ำ จะเป็นอาหารประเภทเนื้อสัตว์ อาจเป็นเพราะว่าเป็นพิธีกรรมของชาวบ้าน อาหารจึงต้องให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมการกินของชาวบ้าน เพราะเมื่อเลี้ยงผีเสร็จแล้ว ชาวบ้านก็จะสังสรรค์กันด้วยอาหารที่เซ่นไหว้นั้น ซึ่งเชื่อกันว่าถ้าทำเช่นนี้ผีจะคุ้มครองคนที่ได้กินของเซ่นไหว้นั้น

ชาวโทยองมีจินตภาพเกี่ยวกับเครื่องเซ่นไหว้บูชาว่า เครื่องเซ่นไหว้บูชาแต่ละพิธีกรรมมีความแตกต่างกัน ดังนั้น ผู้จะเซ่นไหว้ต้องศึกษาให้ดีกว่า จะทำการเซ่นไหว้ใครมีเครื่องเซ่นไหว้บูชาอะไรบ้าง ต้องหามาให้ถูกต้องและครบถ้วน ไม่เช่นนั้นผู้เซ่นไหว้อาจ

ได้รับอันตรายจากการเซ็นไหวหรือไม่ประสบความสำเร็จตามที่ต้องการ เหตุที่ชาวไทยผู้มีจินตภาพเช่นนี้ เพราะว่าชาวไทยผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับการเซ็นไหวบูชาว่าผู้รับเซ็นไหวบางรายจะโกรธหรือไม่พอใจ ถ้าทำพิธีเซ็นไหวด้วยเครื่องเซ็นไหวบูชาที่ไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วน

1.5 ความเชื่อเรื่องการเกิดของโลกมนุษย์

เป็นที่ทราบกันดีว่า โลกเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ และสิ่งมีชีวิตมานานับเวลาไม่ถ้วนแล้ว แต่โลกเกิดขึ้นได้อย่างไร ยังไม่มีข้อยุติที่ชัดเจน ดังนั้น ในนิทานพื้นบ้านไทยของจึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของแนวคิดในการสันนิษฐานเกี่ยวกับการเกิดของโลกมนุษย์

ความเชื่อเรื่องการเกิดของโลกมนุษย์ ไม่มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่ออื่นใดในการศึกษาครั้งนี้ เป็นความเชื่อที่มีลักษณะโดดเด่นเฉพาะตัว จึงจะวิเคราะห์เฉพาะความเชื่อที่ปรากฏ

ในความเชื่อเรื่องการเกิดของโลกมนุษย์จะนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการเกิดของโลกมนุษย์จำนวน 2 เรื่อง ซึ่งจากการวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านไทยของ พบว่าการเกิดของโลกมนุษย์ มี 2 ประการ ได้แก่ เกิดโดยมีผู้สร้างและเกิดโดยธรรมชาติ นิทานพื้นบ้านไทยของที่ปรากฏเรื่องราวเกี่ยวกับการเกิดของโลกมนุษย์โดยผู้สร้าง ได้แก่ เรื่อง ตำนานการสร้างโลก ดังข้อความว่า

“ไม่ช้า พระผู้เป็นเจ้าของได้ก่อรูปตัวเองขึ้นก่อนเป็นพระยาแถน แล้วสร้างชีวิตหนึ่งขึ้นมาจากส่วนหนึ่งของพระองค์ ให้ชื่อว่า

“ขุนทิวคำ” มีรูปร่างเป็นปทุมที่มาลอยตัวเหนือน้ำรองรับแผ่นดินที่สร้างขึ้น ถัดมาก็มี แมงมุมทองสองตัวถูกสร้างขึ้น มันเริ่มชักใยชั่วคราวเดี่ยวเดี่ยวใยแมงมุมก็ลากเป็นท้องฟ้า และแล้วก็กลายเป็นโลกขึ้น” (เรื่อง ตำนานการสร้างโลก)

จากข้อความนี้ แสดงให้เห็นว่าโลกมนุษย์เกิดขึ้นได้ เพราะมีพระผู้เป็นเจ้าของผู้สร้าง ซึ่งอาจมาจากความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่เชื่อกันว่าพระผู้เป็นเจ้าของหรือพระยาแถนที่เป็นผู้ปกครองสวรรค์ ได้ลงมาสร้างโลกสร้างบ้านเมืองให้มนุษย์อาศัยนั่นเอง

ส่วนโลกมนุษย์เกิดขึ้นได้โดยธรรมชาตินั้น ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทยของเรื่อง ตำนานเกิดโลกเกิดคน ดังข้อความว่า

“ในโลกนี้ยังไม่มีสิ่งใดเลย ว่างเปล่า มีแต่ความมืดมัว จนกระทั่งมีสองอันที่เป็นมูลแห่งโลกได้แก่ ความหนาวและร้อน เมื่อสองอันนี้มารวมกันจะเกิดเป็นฝนลมแหม่นหนามาก เมื่อไฟถูกลมพัดไปความมืดมนบนอากาศกลายเป็นน้ำและเมื่อลมไหลลง(พายุ) พัดต่อน้ำกลายเป็นฝนตกลงมาเต็มโลกกลายเป็นแผ่นดิน ต่อมาแตกใหม่เป็นผุยผงมีกลิ่นหอม ก็เกิดมีหนองดินแมงกอนทราย ต่อจากนั้นก็เกิดแผ่นดินมีต้นหญ้า ต้นไม้ และเครื่องเขาเถาว์ลย์

ต่อมาก็มีอิทธิรูปหนึ่ง เกิดมาด้วยธาตุทั้ง 4 แล้วเดินไปในแผ่นดินและอากาศ มีกำลังและปัญญามาก และนางก็กินเกสรดอกไม้เป็นอาหาร เมื่อต้นไม้เกิดมีเหนือแผ่นดินมาแล้ว นางก็อยากให้พืชหมดไปนางเอาไคหินไคดินมาแต่งเป็นรูปสัตว์ สัตว์เมื่อได้กินหญ้าและเถาว์ลย์ก็เกิดกิเลสตัณหาเสพเมถุนกัน เกิดลูกออกมา จากนั้นปูไถยสังกสิเกิดมา ก็คิดจะหาคู่

เมื่อได้ออกไปหาจนพบ ได้เสพลมกัน มีลูกหลานสืบกันมา จนเต็มโลก” (เรื่อง ตำนาน เกิดโลกเกิดคน)

จากข้อความนี้ แสดงให้เห็นว่า โลกมนุษย์เกิดขึ้นได้โดยธรรมชาติ โดยเกิดจากความเย็นปะทะกับความร้อน ทำให้เกิดฝนตก เกิดหิน ดิน ทราย และสิ่งมีชีวิต ตลอดจน เกิดมนุษย์ในที่สุด ซึ่งน่าจะมาจากบรรพบุรุษของไต่ยอง ที่เป็นคนช่างคิดและช่างสังเกต โดยสังเกตจากปรากฏการณ์ของการเกิดฝน

ชาวไต่ยองมีจินตภาพเกี่ยวกับการเกิดของโลกมนุษย์ว่า ยังไม่มีข้อยุติที่ชัดเจน เกี่ยวกับการเกิดของโลกมนุษย์ สาเหตุที่มีแนวคิดเช่นนี้ ก็เพราะว่า ยังมีข้อสันนิษฐานของ ศาสตร์ด้านอื่น ๆ อีก

1.6 ความเชื่อเรื่องป่าหิมพานต์

ป่าหิมพานต์ เป็นป่าในวรรณคดี เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้อยใหญ่มากมาย หลายชนิด ทั้งสัตว์ในโลกจินตนาการและสัตว์ที่มีอยู่จริง ซึ่งสัตว์บางชนิดดุร้ายและบางชนิดไม่ดุร้าย

ความเชื่อเรื่องป่าหิมพานต์ ไม่มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่ออื่น ๆ ในการศึกษา ครั้งนี้จึงเป็นการวิเคราะห์เฉพาะเรื่อง

ในความเชื่อเรื่องป่าหิมพานต์ จะนำเสนอ เรื่องราวจากนิทานพื้นบ้านไต่ยอง จำนวน 2 เรื่อง ซึ่งได้แก่ เรื่อง แถน กล่าวถึงสัตว์ดุร้ายที่มีชื่อว่า “ปางโอสลา” ที่อาศัยอยู่ในป่าหิมพานต์ ตอนที่เสนาแถนผู้หนึ่ง ใช้ บ้างโอสลาจากป่าหิมพานต์ มาเรียกขวัญของนางเมียทุกตะ ทำให้นางเสียชีวิตทันที ดังข้อความว่า

“คืนนั้นปางโอสลาก็มาร้องว่า ‘มาแล้วมาแล้วมาแล้ว’ ซึ่งแปลว่า ‘มาลี มาลี มาลี’ ร้องอยู่สามครั้ง ขวัญนางก็ออกจากตัวไป ปลุกอย่างไรก็ไม่ตื่น” (เรื่อง แถน)

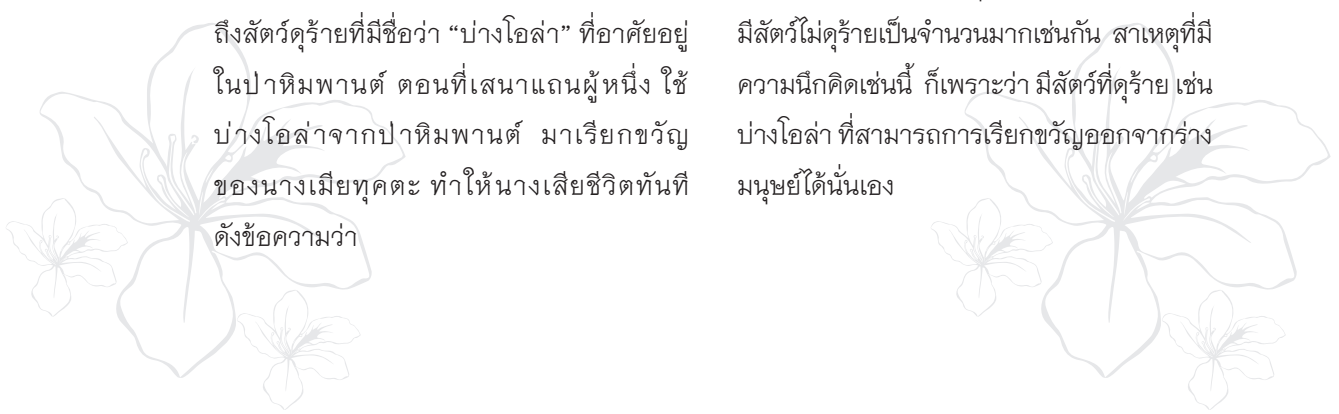
จากข้อความนี้ แสดงให้เห็นว่า ในป่าหิมพานต์มีสัตว์ดุร้ายที่นำกลัวมาก สามารถคร่าชีวิตมนุษย์ได้อย่างง่ายดาย ซึ่งอาจมีสัตว์ดุร้ายชนิดอื่น ๆ อีกก็ได้ แต่ไม่มีปรากฏในนิทานพื้นบ้านไต่ยอง

ส่วนในเรื่อง ปฐมกัปป กล่าวถึงลักษณะของสัตว์ไม่ดุร้ายที่อาศัยอยู่ในป่าหิมพานต์ ซึ่งปรากฏในเรื่องนี้ ตอนที่พวกสางลงมาบนโลก เมื่อได้กลิ่นไอดิน แต่กลับสวรรค์ไม่ได้ เพราะได้กินดินเสียแล้ว จำเป็นต้องอยู่บนโลกต่อไป สัตว์ในป่าหิมพานต์อยากเห็นคน จึงพากันมาดู ดังข้อความว่า

“พวกนี้มาจากป่าหิมพานต์ เพราะเมื่อมันรู้ว่า มีคนมาอยู่ในโลกนี้ ก็พากันมาดู เมื่อมาดูแล้ว ก็ไม่กลับไปป่าอีก ก็อยู่กับคนตั้งแต่นั้นมา (เรื่อง ปฐมกัปป)

จากข้อความนี้ แสดงว่า สัตว์ไม่ดุร้าย ที่เป็นมิตรกับคน ก็มีในป่าหิมพานต์เช่นกัน ซึ่งสามารถอาศัยอยู่กับคนได้อย่างสันติสุข

ชาวไต่ยองมีจินตภาพเกี่ยวกับป่าหิมพานต์ว่าเป็นป่าตบตีที่แฝงไว้ด้วยความน่ากลัว เพราะมีสัตว์ที่ดุร้าย แต่ถึงกระนั้นก็ยัง มีสัตว์ไม่ดุร้ายเป็นจำนวนมากเช่นกัน สาเหตุที่มีความนึกคิดเช่นนี้ ก็เพราะว่า มีสัตว์ที่ดุร้าย เช่น ปางโอสลา ที่สามารถการเรียกขวัญออกจากร่างมนุษย์ได้นั่นเอง

2. การวิเคราะห์ปัจจัย 4 ของมนุษย์

จากการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัย 4 ของมนุษย์ ในนิทานพื้นบ้านโดยของ จังหวัดลำพูน พบว่า มีปัจจัย 4 ของมนุษย์ ปรากฏอยู่ในนิทานพื้นบ้านโดยของ จำนวน 4 ประเภท ได้แก่ ปัจจัย 4 ของมนุษย์ด้านที่อยู่อาศัยหรืออาคาร ปัจจัย 4 ของมนุษย์ด้านอาหารการกินหรืออาหาร ปัจจัย 4 ของมนุษย์ด้านเครื่องนุ่งห่มหรืออาภรณ์ และปัจจัย 4 ของมนุษย์ด้านยารักษาโรคหรือด้านโอสถซึ่งในบทความวิจัยฉบับนี้ จะยกตัวอย่างการวิเคราะห์ปัจจัย 4 ของมนุษย์ด้านละ 2 เรื่อง ดังนี้

2.1 ปัจจัย 4 ของมนุษย์ด้านที่อยู่อาศัยหรืออาคาร

มนุษย์มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีที่อยู่อาศัย เพื่อป้องกันร่างกายจากฝน ลม หรือสัตว์ร้ายต่าง ๆ ที่จะมาทำอันตราย ดังนั้น มนุษย์จึงต้องมีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิต ชาวไทยเองก็เช่นเดียวกัน เมื่อพระเจ้ากาวิละ เจ้าเมืองเชียงใหม่ให้อพยพมาอยู่ที่บ้านดอนหลวง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ในรูปแบบเทศร์ว กล่าวคือ กวาดต้อนมาทั้งหมด ทั้งระบบของบ้านเมือง ตลอดจนบ้านเรือน อาคารสถานที่ วัดวาอาราม ที่สร้างอยู่ในเมืองของอย่างไร ก็ให้ใช้รูปแบบเดิมทุกประการ รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ก็ให้นำมาใช้ในสถานที่แห่งใหม่ให้เหมือนเดิม

ในปัจจัย 4 ของมนุษย์ด้านที่อยู่อาศัยหรืออาคาร จะนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยหรืออาคารที่แสดงถึงเอกลักษณ์โดยของ

1 เรื่อง และที่อยู่อาศัยหรืออาคาร ที่ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน 1 เรื่อง นิทานพื้นบ้านโดยของที่ปรากฏเรื่องราวของที่อยู่อาศัยหรืออาคาร ที่แสดงถึงเอกลักษณ์โดยของ ได้แก่ เรื่อง กล้วยดินเต่า กล่าวถึงเอกลักษณ์บ้านเรือนโดยของโดยผ่านตัวละคร คือ “เต่า” ซึ่งปรากฏในเรื่องนี้ ตอนที่เต่าเพื่อที่จะอยู่บนดินจึงปรึกษากับช่าง ดังข้อความว่า

“เต่ากับช่างเป็นเพื่อนกัน เต่าอาศัยอยู่บนดินในบ้านที่สร้างด้วยไม้ ทั้งหลังมีลักษณะใต้ถุนสูงเป็นลานโล่ง มีแผงระแนงกัน ส่วนช่างอยู่บนสวรรค์ อยู่มาวันหนึ่งเต่าเกิดเบื่อที่อาศัยอยู่บนพื้นดิน แม้ว่าบ้านเรือนจะสวยงามตามลักษณะของโดยของอย่างไรก็ตาม แต่เต่าก็ไม่พอใจที่อยู่ของตน” (เรื่อง กล้วยดินเต่า)

จากข้อความนี้ สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์บ้านเรือนของชาวโดยของ ซึ่งมีความแตกต่างจากบ้านเรือนของล้านนาโดยทั่วไป

ส่วนเรื่องราวเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยหรืออาคาร ที่ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ปรากฏในนิทานพื้นบ้านโดยของ เรื่อง ชาวนากับมด กล่าวถึงสิ่งปลูกสร้างที่มีชื่อว่า “หลองข้าว” ซึ่งเป็นที่เก็บกระสอบข้าวเปลือกของชาวนา ดังข้อความว่า

“ชาติภพแต่เดิมนั้น มดเป็นชาวนาที่ไม่ชอบทำนา แต่ขโมยข้าวในกระสอบที่เก็บไว้ในหลองข้าวของคนอื่น ๆ เมื่อชาวนาคนอื่น ๆ มาพบเข้า ก็ไม่พอใจต่างป้องกันหลองข้าวของตนเอง เพื่อไม่ให้ใครมาขโมยได้” (เรื่อง ชาวนากับมด)

จากข้อความนี้ สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์บ้านเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างของชาวไถยอง ที่ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

ชาวไถยองมีจินตภาพเกี่ยวกับปัจจัย 4 ของมนุษย์ด้านที่อยู่อาศัยหรืออาคารที่แสดงถึงเอกลักษณ์ไถยองว่า มีความจำเป็นอย่างยิ่งในดำเนินวิถีชีวิตของชาวไถยอง เพราะถ้าไม่มีที่อยู่อาศัยเสียแล้ว ก็เท่ากับว่าเป็นคนจรหมอนหมิ่น ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง เหตุที่ชาวไถยองมีความคิดเช่นนี้ ก็เพราะว่าไถยองเป็นกลุ่มชนที่อพยพมาจากต่างถิ่นต่างแดน จึงจะต้องสร้างที่อยู่อาศัยที่เป็นของตนเองและแสดงถึงเอกลักษณ์แห่งรากเหง้าของตนเองด้วย นอกจากนี้ พระยาภาววิไลที่เป็นผู้กวาดต้อนชาวไถยองให้อพยพมาที่จังหวัดลำพูน เน้นให้อพยพแบบ “เทครัว” หมายถึงกวาดต้อนมาทุกอย่างทั้งระบบการเมือง การสร้างที่อยู่อาศัย ศิลปะขนบธรรมเนียม ประเพณี ให้นำมาใช้ในสถานที่อยู่แห่งใหม่ให้เหมือนเดิม ซึ่งอาจจะเป็นกุศโลบายของพระยาภาววิไลที่ต้องการแยกกลุ่มชนไถยองออกจากคนล้านนาให้เห็นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านที่อยู่อาศัยหรืออาคารบ้านเรือน

2.2 ปัจจัย 4 ของมนุษย์ด้านอาหารการกินหรืออาหาร

อาหารการกินหรืออาหารเป็นปัจจัย 4 ของมนุษย์ ที่มีความสำคัญต่อวิถีการดำรงชีวิต เพราะคนเราถ้าไม่ได้กินอาหาร ก็ไม่อาจมีชีวิตต่อไปได้

อาหารของชาวไถยอง จะเป็นอาหารแบบพื้นเมือง โดยวัตถุดิบหาได้จากธรรมชาติในท้องถิ่น สืบเนื่องจากเนื้อเรื่อง

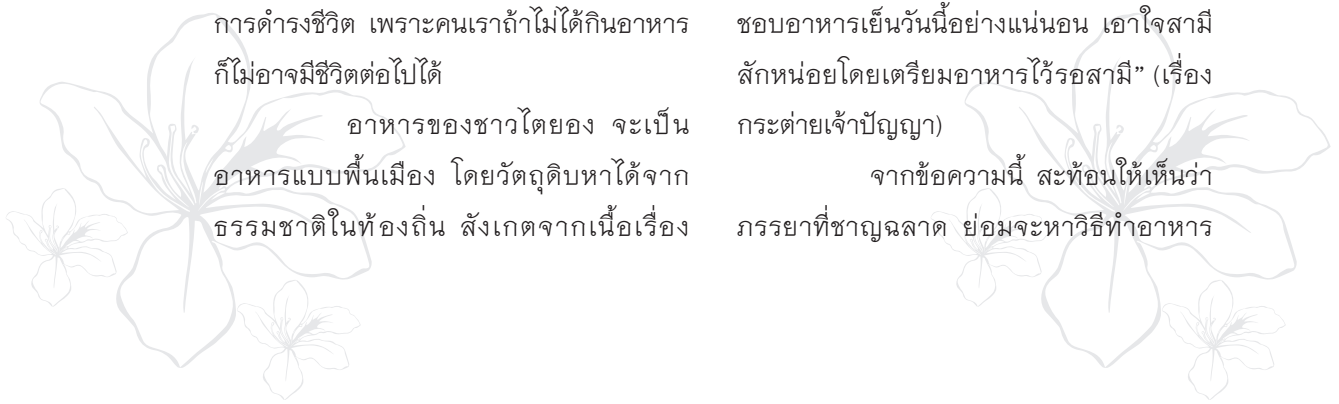
ในนิทาน ตัวละครผู้ชายจะเป็นผู้ออกไปหาอาหารตามแหล่งน้ำ ท้องไร่ ท้องนา ป่าเขา

การทำอาหารที่นิยมและพบบ่อยในนิทานพื้นบ้านไถยอง ก็คือ ผู้ชายจะออกไปล่าสัตว์ในป่าตอนกลางคืน ส่วนกลางวันจะทำตามห้วยหนองคลองบึง ท้องไร่ ท้องนา เมื่อได้วัตถุดิบมาแล้ว ตัวละครผู้หญิงก็นำมาประกอบอาหารแบบพื้นเมือง โดยเน้นให้ถูกใจผู้เป็นสามี เป็นสำคัญ เพื่อเป็นกำลังในการไปล่าสัตว์ในป่า และเพื่อให้เป็นเสน่ห์ปลายจวักไปด้วย

ในปัจจุบัน 4 ของมนุษย์ด้านอาหารการกินหรืออาหาร จะนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับอาหารเป็นเสน่ห์ปลายจวัก จำนวน 2 เรื่อง ซึ่งนิทานพื้นบ้านไถยอง ที่ปรากฏเรื่องราวของอาหารการกินหรืออาหารที่เป็นเสน่ห์ปลายจวัก ได้แก่ เรื่อง กระจ่ายเจ้าปัญญา กล่าวถึงอาหารที่เป็นเสน่ห์ปลายจวัก ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไถยอง ตอนที่นางเป้าทำอาหารให้ถูกใจสามี ก่อนที่สามีจะกลับจากการล่าสัตว์ ดังข้อความว่า

“นางเป้าเตรียมอาหารที่สามีชอบ คือ แกงเห็ดถอบใส่ยอดมะขามอ่อนไว้รอน นางเก็บเห็ดถอบมาเมื่อวาน และยอดมะขามอ่อนกำลังงาม ใส่หอมแดงซอยพร้อมกับมะเขือส้มผ่าซีก ในขณะที่นางเป้าได้ทำน้ำพริกเครื่องแกงได้แก่ พริกแห้ง หอม กะปิ ปลา ร้าลับ ใส่เกลือพอเค็มลงในเครื่องแกง นางเป้าคิดว่าสามีคงชอบอาหารเย็นวันนี้อย่างแน่นอน เอาใจสามีสักหน่อยโดยเตรียมอาหารไว้รอสามี” (เรื่อง กระจ่ายเจ้าปัญญา)

จากข้อความนี้ สะท้อนให้เห็นว่าภรรยาที่ชาญฉลาด ย่อมจะหาวิธีทำอาหาร

ที่ถูกต้องสามี่ เพื่อจะได้เป็นเสน่ห์ปลาจวกที่หาค่ามิได้

ส่วนเรื่อง ตากี้กับอีแต๋น ตอนล่ากระต่าย กล่าวถึงการทำอาหารให้สามี่กินก่อนไปล่าสัตว์ ซึ่งปรากฏในเรื่องนี้ ตอนที่ตากี้จะไปล่าสัตว์ จึงสั่งให้เมียทำน้ำพริกต่อให้กินก่อนออกเดินทาง ดังข้อความว่า

“เช้าวันหนึ่ง เมียตากี้ทำอาหารก่อนไปล่าสัตว์ ซึ่งเมื่อวานได้ไปเอาตัวต่ออ่อนในป่ามาจำนวนหนึ่งแล้วสั่งเมียไว้ว่า ‘ทำน้ำพริกต่อให้ข้ากินหน่อย รสชาติเผ็ด ๆ อย่างที่ข้าชอบนะ’ หลังจากกินเสร็จแล้ว ก็ออกไปล่ากระต่าย” (เรื่อง ตากี้กับอีแต๋น ตอนล่ากระต่าย)

จากข้อความนี้ สะท้อนให้เห็นว่าเสน่ห์ปลาจวกอีกอย่างหนึ่งของภรรยา ก็คือต้องรู้ถึงรสชาติอาหารที่สามี่ชอบ

ชาวไตยองมีจินตภาพเกี่ยวกับปัจจัย 4 ของมนุษย์ด้านอาหารการกินหรืออาหารว่า อาหารการกินต้องพิถีพิถันในการทำให้มีความเอร็ดอร่อย โดยเฉพาะต้องทำให้มีรสชาติที่ถูกปากถูกใจสามี่ ทำให้เป็นเสน่ห์ปลาจวก ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า อาหารที่ถูกใจสามี่ทำให้สามี่มีกำลังใจในการไปล่าสัตว์และมีความสุขในการกิน

2.3 ปัจจัย 4 ของมนุษย์ด้านเครื่องนุ่งห่มหรืออาภรณ์

เครื่องนุ่งห่มหรืออาภรณ์มีไว้เพื่อป้องกันความหนาวเย็นหรือแสงแดด ป้องกันการกระทบกระแทกกับวัตถุอื่น ๆ เพราะเหตุต่าง ๆ นี้เอง มนุษย์จึงต้องสวมใส่เสื้อผ้า

ปัจจุบันเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มมิได้ใช้เพื่อป้องกันอากาศและอันตรายเท่านั้น แต่ยังสวมใส่เพื่อปกป้องวัฒนธรรม ประเพณี และความเจริญก้าวหน้าของผู้ผลิตและผู้สวมใส่ด้วย เครื่องนุ่งห่มของชาวไตยองจะเป็นผ้าทอด้วยมือที่ผู้หญิงไตยองเป็นผู้ทอเพื่อใช้ในครอบครัวซึ่งส่วนใหญ่เป็นผ้าฝ้าย ส่วนผ้าไหมจะใช้ในงานที่สำคัญ ๆ เท่านั้น

ในปัจจุบัน 4 ของมนุษย์ด้านเครื่องนุ่งห่มหรืออาภรณ์ จะนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับลักษณะของเครื่องนุ่งห่มของผู้ชายและผู้หญิงชาวไตยอง จำนวนอย่างละ 1 เรื่อง นิทานพื้นบ้านไตยอง ที่ปรากฏเรื่องราวของลักษณะเครื่องนุ่งห่มของผู้ชายชาวไตยอง ได้แก่ เรื่อง โโกหกขายช้าง ซึ่งกล่าวถึงลักษณะของเครื่องนุ่งห่มผู้ชายไตยอง ตอนที่พระเจ้าแผ่นดินให้พวกอำมาตย์ไปวประกาศหาผู้ที่พูดโกหกมาพูดให้ฟัง ซึ่งมีผู้รับอาสาและผู้นั้นแต่งกายแบบชายชาวไตยอง ดังข้อความว่า

“มีชายคนหนึ่ง แต่งกายเป็นชาวพื้นเมืองใส่เสื้อหม้อฮ่อม กางเกงสะดอ คีระชะโพกด้วยผ้าซึ่งเป็นลักษณะการแต่งกายของชายชาวไตยอง เดินมาหาพวกอำมาตย์และบอกว่าขออาสา พวกอำมาตย์จึงพาไปเข้าเฝ้าพระเจ้าแผ่นดิน” (เรื่อง โโกหกขายช้าง)

จากข้อความนี้ สะท้อนให้เห็นว่าเครื่องนุ่งห่มของผู้ชายชาวไตยอง มีลักษณะแตกต่างจากผู้ชายทั่วไป ตรงที่ชายไตยองมีการโพกคีระชะ ซึ่งชายไตยองส่วนใหญ่จะแต่งกายแบบไตยองในชีวิตประจำวัน อาจเป็นเพราะว่าเป็นเครื่องนุ่งห่มแบบง่าย ๆ หรือต้องการแสดงเอกลักษณ์ของตนเองทางด้านเครื่องนุ่งห่ม

ส่วนเรื่อง สันดาปสอนเมีย เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับลักษณะเครื่องนุ่งห่มของผู้หญิงชาวไถยอง ตอนที่เมียของสันดาปแต่งตัวจะไปงานขึ้นบ้านใหม่ในหมู่บ้านนั้น ดังข้อความว่า

“เมียสันดาปชอบแต่งตัวสวยทุกวัน วันหนึ่งมีงานขึ้นบ้านใหม่ในหมู่บ้านนั้น เมียสันดาปก็ใส่เสื้อปัก สีฟ้าอ่อน เก๋ล้ามวยสูง ปักปิ่น อย่างงดงาม จนแม่สามีเกิดสงสัยว่าทำไมแต่งตัวสวยทุกวัน” (เรื่อง สันดาปสอนเมีย)

จากข้อความนี้ สะท้อนให้เห็นว่า เครื่องนุ่งห่มของผู้หญิงชาวไถยอง มีลักษณะแตกต่างจากผู้หญิงทั่วไปโดยสิ้นเชิง ซึ่งผู้หญิงชาวไถยองจะแต่งกายแบบไถยอง เมื่อมีงานสำคัญในชุมชนหรือในหมู่บ้าน

ชาวไถยองมีจินตภาพเกี่ยวกับ ปัจจัย 4 ของมนุษย์ด้านเครื่องนุ่งห่มหรือ อารมณ์ว่า เครื่องนุ่งห่มของชาวไถยองต้องเป็นผ้าฝ้ายทอด้วยมือ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาวยองมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงฝีมือและความสามารถของผู้หญิงไถยองในครอบครัวนั้น ๆ ว่า มีความรู้ในการสร้างลายผ้าเพียงใด ที่กล่าวเช่นนี้ก็เพราะว่า ผู้หญิงในแต่ละครอบครัวของ ไถยอง เป็นผู้ที่ทอผ้าให้สมาชิกในครอบครัวสวมใส่นั่นเอง

2.4 ปัจจัย 4 ของมนุษย์ด้าน ยารักษาโรคหรือโอสถ

ยารักษาโรค เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์เพราะมนุษย์ย่อมจะต้องมีโรคภัยไข้เจ็บมาเบียดเบียน ดังนั้น มนุษย์จึงจำเป็นต้องใช้ยาเพื่อบรรเทาอาการเจ็บป่วยหรือเพื่อให้หายจากโรคที่เจ็บป่วยหรือเพื่อสร้างเสริมและซ่อมแซมสิ่งที่เสียหายผุพังไป ให้กลับมาเหมือนปกติ

ยารักษาโรคของชาวไถยองนั้น กลุ่มชนไถยองจะใช้สมุนไพรเป็นยารักษาโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งสมุนไพรเป็นพืชที่หาได้ง่าย มีอยู่ในท้องถิ่นตามธรรมชาติในป่าเขา นำมาใช้โดยไม่สิ้นเปลืองเงินทอง และไม่มีอาการข้างเคียงใด ๆ สังเกตได้ว่า ในนิทานพื้นบ้านไถยอง ถ้าจะหายารักษาโรคใดโรคหนึ่ง ตัวละครในเรื่องจะชวนกันไปหาในป่า ซึ่งก็จะได้สมุนไพรที่ต้องการมาทำยา ส่วนของสมุนไพรที่ใช้ทำยาได้แก่ ราก ลำต้น ใบ ก้านและดอก ส่วนการปรุงยาใช้วิธีโหลกให้ละเอียด แล้วนำมาต้ม พอก ทา หรือใช้รับประทานสด ๆ

ในปัจจุบัน 4 ของมนุษย์ด้านยารักษาโรคหรือโอสถ จะนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับสมุนไพรเป็นยาวิเศษ จำนวน 2 เรื่อง นิทานพื้นบ้านไถยองที่ปรากฏเรื่องราวของยารักษาโรคหรือโอสถในลักษณะสมุนไพรเป็นยาวิเศษ ได้แก่ เรื่องแม่ผัวกับลูกสะใภ้ และเรื่องหลวงตาทองกับแมลงวัน

เรื่อง แม่ผัวกับลูกสะใภ้ ได้กล่าวถึงสมุนไพรเป็นยาวิเศษ ซึ่งปรากฏในนิทานเรื่องนี้ตอนที่ลูกสะใภ้ไปหาสมุนไพรมาให้แม่ผัวกินจนหาย จากการเป็นไข้หวัด ดังข้อความว่า

“ในระหว่างที่ชายคนนั้นไม่อยู่ แม่ก็ป่วยมีไข้สูง สะใภ้ได้ออกไปเก็บดอกแคมาทำยา เมื่อกลับมาถึงบ้าน สะใภ้ได้นำดอกแคมาต้มคั้นเอาแต่น้ำมาให้ แม่สามีดื่มวันละ 3 เวลา และนางทำอย่างนี้ไป 3 วัน จนแม่สามีหาย” (เรื่อง แม่ผัวกับลูกสะใภ้)

จากข้อความนี้ สะท้อนให้เห็นว่าสมุนไพรทำให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บได้ ดังที่กล่าวไว้ว่า “สมุนไพรเป็นยาวิเศษ”

ส่วนเรื่อง หลวงตาทองกับแมลงวัน กล่าวถึงสมุนไพรเป็นยาวิเศษที่ใช้ในการแก้ท้องเสีย และบิดได้ ตอนที่หลวงตาทองเสีย เพราะกินอาหารที่แมลงวันตอมหลวงตาทองใช้เปลือกเพกามาต้มดื่ม จึงหายจากอาการดังกล่าว ดังข้อความว่า

“หลวงตาเกลียดแมลงวัน เพราะเคยทำให้หลวงตาท้องเสียอย่างหนักมาแล้ว ครั้งนั้นต้องไปหาเปลือกเพกาที่ข้างวัด มาต้มดื่มวันละหลาย ๆ แก้ว กว่าจะหาย พอหลวงตาเห็นแมลงวัน จะไม่ชอบอย่างยิ่ง” (เรื่อง หลวงตาทองกับแมลงวัน)

จากข้อความนี้ สะท้อนให้เห็นว่า ถ้าใครนั้นร้ายแรงมาก ๆ ก็ต้องใช้ปริมาณสมุนไพรให้มากขึ้น

ชาวไทยยังมีจินตภาพเกี่ยวกับ บัจจัย 4 ของมนุษย์ด้านยารักษาโรคหรือโฮสธว่า ยารักษาโรคที่เป็นสมุนไพรเป็นยาที่ใช้รักษาโรคภัยไข้เจ็บให้หายได้ โดยไม่ต้องสิ้นเปลืองเงินทองไปซื้อยาแผนปัจจุบัน เพราะหาได้จากธรรมชาติในท้องถิ่น ที่กล่าวเช่นนี้ก็เพราะชาวไทยยังมีวิถีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย ไม่พึ่งพิงเพื่อสมุนไพรใดที่ทำให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บได้ ก็จะใช้สมุนไพรนั้น

สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านไทยของ จังหวัดลำพูน มีผลสรุปดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทยของ จังหวัดลำพูน โดยมีข้อความที่เกี่ยวกับความเชื่อจำนวนทั้งสิ้น 103

ข้อความ พบว่า ความเชื่อที่พบมากที่สุด ได้แก่ ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ จำนวน 41 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 38.81 (ประกอบด้วย ความเชื่อเรื่องเวทมนตร์ คาถา 8 ข้อความ ความเชื่อเรื่องเครื่องราง ของขลัง 4 ข้อความ และความเชื่อเรื่องผี 27 ข้อความ) รองลงมา ได้แก่ ความเชื่อเรื่องศาสนาพุทธ จำนวน 38 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 36.89 (ประกอบด้วย ความเชื่อเรื่องบาป บุญ เเวกรรม 14 ข้อความ ความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์ 21 ข้อความ และความเชื่อเรื่องภพภูมิ 3 ข้อความ) ความเชื่อเรื่องศาสนาพราหมณ์ จำนวน 9 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 8.74 (ประกอบด้วย ความเชื่อเรื่องเครื่องเซ่นไหว้บูชา 5 ข้อความ และ พิธีกรรม 4 ข้อความ) ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ จำนวน 8 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 7.77 (ประกอบด้วย ความเชื่อเรื่องโชคลาง ฤกษ์ยาม 2 ข้อความ ความเชื่อเรื่องความฝัน 6 ข้อความ) ความเชื่อเรื่องปาหิมพานต์ จำนวน 5 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 4.85 และความเชื่อเรื่องการเกิดของโลกมนุษย์ จำนวน 2 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 1.94 ตามลำดับ ดังนั้น ความเชื่อที่พบน้อยที่สุด ได้แก่ ความเชื่อเรื่องการเกิดของโลกมนุษย์

2. ผลการวิเคราะห์บัจจัย 4 ของมนุษย์ที่พบในนิทานพื้นบ้านไทยของ จังหวัดลำพูน โดยมีข้อความเกี่ยวกับบัจจัย 4 ของมนุษย์จำนวนทั้งสิ้น 48 ข้อความพบว่า บัจจัย 4 ของมนุษย์ที่พบมากที่สุด ได้แก่ บัจจัย 4 ด้านที่อยู่อาศัยหรืออาคาร จำนวน 18 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 37.5 รองลงมา ได้แก่ บัจจัย 4 ของมนุษย์ด้านอาหารการกินหรืออาหาร

จำนวน 13 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 27.03 ปัจจัย 4 ของมนุษย์ด้านเครื่องนุ่งห่มหรืออาภรณ์ จำนวน 10 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 20.83 และปัจจัย 4 ของมนุษย์ด้านยารักษาโรคหรือโอสถ จำนวน 7 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 14.58 ตามลำดับ ดังนั้น ปัจจัย 4 ของมนุษย์ที่พบน้อยที่สุด ได้แก่ ปัจจัย 4 ของมนุษย์ด้านยารักษาโรคหรือโอสถ

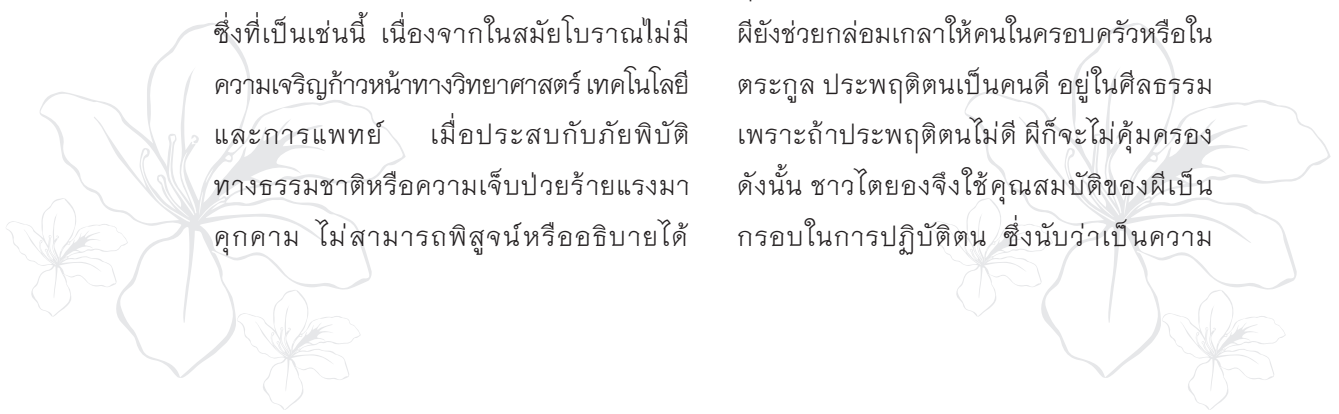
การอภิปรายผลการวิจัย

ในการอภิปรายผลการวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อและปัจจัย 4 ของมนุษย์ ในบทความนี้จะอภิปรายผลเฉพาะประเด็นที่วิเคราะห์พบว่าเป็นความเชื่อและปัจจัย 4 ของมนุษย์ ที่พบมากที่สุดในนิทานพื้นบ้านโดยของ จังหวัดลำพูน ดังนี้

1. ความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านโดยของพบว่า ความเชื่อที่พบมากที่สุด ได้แก่ ความเชื่อเรื่อง โสยศาสตร์ จำนวน 41 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 38.81 ซึ่งประกอบด้วย ความเชื่อเรื่องเวทมนตร์ คาถา 8 ข้อความ ความเชื่อเรื่องเครื่องราง ของขลัง 4 ข้อความและความเชื่อเรื่องผี 27 ข้อความ จะเห็นได้ว่า ในความเชื่อย่อยของความเชื่อหลัก เรื่องโสยศาสตร์ ทั้ง 3 เรื่องนี้ ความเชื่อที่พบมากที่สุด ได้แก่ ความเชื่อเรื่องผี ดังนั้นผู้วิจัยจึงจะนำประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผลของการวิจัย ได้แก่ ความเชื่อเรื่องผี ซึ่งเป็นเช่นนี้ เนื่องจากในสมัยโบราณไม่มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการแพทย์ เมื่อประสบกับภัยพิบัติทางธรรมชาติหรือความเจ็บป่วยร้ายแรงมาคุกคาม ไม่สามารถพิสูจน์หรืออธิบายได้

จึงเข้าใจกันว่า มีสิ่งเร้นลับหรือผีทำให้เกิดความเป็นไปดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของ มณี พยอมยงค์ (2534) ที่กล่าวไว้ว่า ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติต่าง ๆ คนในสมัยโบราณ ไม่มีอะไรพิสูจน์ได้ ก็จินตนาการว่าเป็นอำนาจของผีหรือสิ่งลึกลับบันดาลให้เป็นไป นอกจากนี้ เนื่องจากชาวไตยองมีวิถีการดำเนินชีวิตที่ผูกพันกับผิอย่างลึกซึ้ง จึงพบว่า ผีมีทั้งผีที่ทำให้ความคุ้มครองปกป้องรักษามนุษย์ให้อยู่เย็นเป็นสุข เช่น ผีเรือน ผีขุนน้ำ ผีให้โทษหรือทำร้ายมนุษย์ด้วยการเข้าสิงหรือจับคนกินได้แก่ ผีกะ ผีพราย ผีป่า ผีโปง เป็นต้น และผีที่ไม่ให้คุณไม่ให้โทษต่อมนุษย์ ได้แก่ ผีปู่หละหึ่ง ผีลือ ผีโพง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรกฤษณ์ อุตุ้ม (2556) ที่ได้วิจัยเรื่องการวิเคราะห์บทสวดตามวัฒนธรรมล้านนา จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า ผีมีหลายประเภท เช่น ผีชั้นสูง ได้แก่ ผีย่านาง เป็นผีที่คอยดูแลยามพาหนะต่าง ๆ ซึ่งผีดุร้าย เป็นผีที่พบตามป่าเขา คอยแต่จะหลอกหลอนจับกินคนที่ผ่านไปมา และผีปีศาจทั่วไป เป็นผีที่ไม่ทำอันตรายคน

ผลดีของความเชื่อเรื่องผี ทำให้ชาวไตยองมีผีเป็นที่พึ่งทางใจมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผีที่ให้คุณที่เป็นที่พึ่งยามที่ได้รับความเดือดร้อน ยามเจ็บไข้ได้ป่วย หรือคุ้มครองให้ได้รับความปลอดภัย นอกจากนี้ ผียังช่วยกล่อมเกล้าให้คนในครอบครัวหรือในตระกูล ประพฤติตนเป็นคนดี อยู่ในศีลธรรม เพราะถ้าประพฤติดนไม่ดี ผีก็จะไม่คุ้มครอง ดังนั้น ชาวไตยองจึงให้คุณสมบัติของผีเป็นกรอบในการปฏิบัติตน ซึ่งนับว่าเป็นความ

ชาวจีนกลางของบรรพบุรุษไทยเอง ที่ใช้ความเชื่อเรื่องผี สั่งสอนลูกหลานหรือคนในสังคมไทยองได้เป็นอย่างดี

ผลเสียของความเชื่อเรื่องผี คือ คนส่วนใหญ่ถือเป็นเรื่องมลาย โดยเฉพะอย่างยิ่งในโลกปัจจุบัน มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการแพทย์ ถ้ามีวแต่เชื่อเรื่องผีอาจไม่ทันเหตุการณ์ ไม่ทันต่อโรคภัยไข้เจ็บ เช่น มะเร็ง เส้นโลหิตตีบ เป็นต้น หากไม่ได้รับการรักษาทันที่ อาจถึงแก่ชีวิตได้

2. ปัจจัย 4 ของมนุษย์ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านของไทย พบว่า ปัจจัย 4 ของมนุษย์ ที่พบมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัย 4 ของมนุษย์ด้านที่อยู่อาศัยหรืออาคาร จำนวน 18 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 37.5 ซึ่งสะท้อนภาพให้เห็นว่า อาคารบ้านเรือนมีความสำคัญและจำเป็นต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวไทยเป็นอย่างมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า พระยาภาววิไล ให้ชาวไทยอพยพเข้ามาอยู่ในจังหวัดลำพูน แบบเทศครัว ซึ่ง เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์ (2543) ได้สรุปการอพยพแบบเทศครัวไว้ว่าเป็นการกวาดต้อนมาทั้งหมด ทั้งระบบของบ้านเมือง นับตั้งแต่เจ้าเมือง บุตรภรรยา ขุนนาง พระสงฆ์ หัวหน้าชุมชนระดับต่าง ๆ ตลอดจนไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ และบ้านเรือน อาคารสถานที่ วัดวาอาราม ที่สร้างอยู่ในเมืองของอย่างไร ก็ให้ใช้รูปแบบเดิมทุกประการ รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมก็ให้นำมาใช้ในสถานที่แห่งใหม่ให้เหมือนเดิมทุกประการ ดังนั้น ชาวไทยจึงให้ความสำคัญต่อบ้านปัจจัย 4 ของมนุษย์ ในด้านนี้มาก เพราะที่สำคัญเมื่ออพยพแล้ว สิ่งแรกที่จะต้องทำ ก็คือ

ต้องสร้างบ้านเรือนเป็นของตนเองให้ได้นั่นเอง ดังนั้นชาวไทยจึงเห็นความสำคัญจำเป็นของปัจจัย 4 ของมนุษย์ด้านที่อยู่อาศัยหรืออาคาร เป็นอันดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โสภณ อ้นไชยะ และคณะ (2543) ที่วิจัยเรื่อง การใช้ภูมิปัญญาไทยเพื่อการดำรงชีวิตตำบลแม่พูล จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยได้สรุปว่า อาคาร บ้านเรือนเป็นปัจจัย 4 ที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์มากเพราะเป็นที่อยู่อาศัยหลับนอน เป็นที่พักผ่อนยามเหนื่อยล้า และเป็นที่อยู่อาศัยของสมาชิกในครอบครัว และเป็นที่ยอมรับแขก

ผลดีของความเชื่อเรื่องปัจจัย 4 ของมนุษย์ด้านที่อยู่อาศัยหรืออาคาร ทำให้ชาวไทยภาคภูมิใจที่มีอาคารบ้านเรือนเป็นที่อยู่อาศัยของตนเอง แสดงถึงความมั่นคงในชีวิต ทำให้มีความมั่นใจในการดำเนินวิถีชีวิตต่อไปอย่างมีความสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้แสดงถึงรากเหง้าของตนเอง โดยส่วนใหญ่จะสร้างอาคารบ้านเรือนตามเอกลักษณ์โดยองซึ่งแตกต่างจากอาคารบ้านเรือนล้านนาโดยทั่วไป ส่วนผลเสียนั้น ไม่มีผลเสียเกี่ยวกับความเชื่อด้านปัจจัย 4 ของมนุษย์ด้านที่อยู่อาศัยหรืออาคาร แต่อย่างใด

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ควรมีการเผยแพร่นิทานพื้นบ้านทุกท้องถิ่นของไทย ในรูปแบบที่น่าสนใจ เช่น หนังสือการ์ตูน สร้างเป็นละครพื้นบ้าน ภาพยนตร์การ์ตูน เป็นต้น เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาวิเคราะห์ในด้านต่าง ๆ และเป็นการอนุรักษ์นิทานพื้นบ้านของไทยอีกทางหนึ่งด้วย

เอกสารอ้างอิง

- จักรกฤษณ์ ชูคุ้ม. (2556). *การวิเคราะห์บทพิสูจน์ตามวัฒนธรรมล้านนา จังหวัดอุตรดิตถ์*.
(วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์. (2543). *ซีดี: ข้อบัญญัติแห่งพฤติกรรมไทยของ ลำพูน*. เชียงใหม่:
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ.
- พระญาณวิโรดม. (2533). *หลักปัจจัยสี่ทางศาสนา*. กรุงเทพฯ: ชารอักษร.
- มณี พยอมยงค์. (2534). *วัฒนธรรมล้านนา*. เชียงใหม่: ล้านนาการพิมพ์.
- เยาวลักษณ์ กิตติชัย. (2533). *นิทานพื้นบ้านในคติชนวิทยา*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- วิลักษณ์ ศรีป่าซาง. (2536). *คนของบ้านเหล่าคู่: ประวัติชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อและเอกลักษณ์*.
รายงานการศึกษาล้านนาคดี สาขาวิชาภาษาไทยและวรรณกรรมล้านนา มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่.
- ศิริพร ฐิตะฐาน ณ ถกลาง. (2537). *นิทานพื้นบ้าน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ศิริพร ฐิตะฐาน ณ ถกลาง. (2548). *ทฤษฎีคติชนวิทยา: วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทาน
พื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สนม ครุฑเมือง. (2545). *โบราณอุบาย การวิเคราะห์ภูมิปัญญาไทยในความเชื่อ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: ชารอักษร.
- สนม ครุฑเมือง และคณะ. (2553). *พจนานุกรมภาษาไทยของ-ไทย และไทย-ไทยของ
ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*. ลำปาง: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- โสภณ อันไชยะ และ คณะ. (2543). *การใช้ภูมิปัญญาไทยเพื่อการดำรงชีวิต ตำบลแม่พูล จังหวัด
อุตรดิตถ์*. (การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).

